

**Termiz Davlat Universiteti,
Pedagogika va ijtimoiy kafedrası,
PhD, Muslima Bozorova Qodirovna
taqrizi ostida**

**Raisov Shamsiddin Rashid o`g`li
Termiz davlat universiteti, Ta`lim
muassasalarining boshqaruvi yo`nalish
magistranti
Tel: +998901535310, Gmail:
bekovulugbek57@gmail.com**

CHET TILINI O`QITISHDA INNOVATSION METODIKALARNING AHAMIYATI

Annotatsiya: Chet tillarni o'qitishda innovatsion metodikalardan foydalanish yo'llari, innovatsion metodlarning turlari va til o'rgatishdagi samaradorligi haqida to'xtalib o'tildi.

Kalit so'zlar: Innovatsion metodikalar, retseptiv faoliyat, tajriba texnologiyasi, tilni bilish darajasi.

THE IMPORTANCE OF INNOVATIVE METHODS IN TEACHING A FOREIGN LANGUAGE

Abstract: Ways of using innovative methods in teaching foreign languages, types of innovative methods and their effectiveness in language teaching were discussed.

Key words: Innovative methods, receptive activity, experimental technology, level of language knowledge.

ЗНАЧЕНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

Аннотация: Рассмотрены способы использования инновационных методов в обучении иностранным языкам, виды инновационных методов и их эффективность в обучении языкам.

Ключевые слова: Инновационные методы, рецептивная деятельность, экспериментальная технология, уровень владения языком.

Chet tillarni o'qitishda innovatsion metodikalardan to'g'ri va unumli foydalanish kerak. Unda tinglashni o'rgatishning bir necha usullari mavjud: nutq faoliyatining boshqa turlarini o'rgatish vositasi sifatida va o'quv maqsadi sifatida. Galskova N.D.ning fikriga ko'ra, tinglash vosita sifatida ishlatilishi mumkin: ta'lim jarayonini tashkil etish usuli; til materialini og'zaki kiritish usuli; nutq faoliyatining boshqa turlarini o'rgatish vositalari; egallangan bilim, ko'nikma va malakalarni nazorat qilish va mustahkamlash vositalari.¹

Galskova N.D.ning asarlari asosida ta'lim jarayonini puxta tashkil etish (taqdimotning ravshanligi va izchilligi, maksimal darajada til tajribasigatayanish, taqdimotning xilma-xil usullari) o'quvchilar e'tiborini ularning kelajagini dasturlashda yordam beradigan

---

¹ Solovova, E.N. Chet tillarini o'qitish metodikasi: asosiy ma'ruzalar kursi: talabalar uchun qo'llanma ped. universitetlar va o'qituvchilar / E.N.Solovova. - 4-nashr. - M.: Ta'lim, 2006-yil.

daqiqalarga qaratishga imkon beradi, deb hisoblagan. Ushbu materiallar bilan mashg'ulotlarda muallif o'quvchilar matnni tinglashdan oldin vaziyatni aniq taqdim etish kerakligi haqida xulosa chiqaradi va shunga qarab idrok nafaol yoki faol bo'ladi. Shu narsa xotiraning muvaffaqiyatli ishlashiga yordam beradi.

Tinglash - retseptiv faoliyat, retseptiv faoliyatni o'zlashtirish esa ishlab chiqarish qobiliyatlarini va birinchi navbatda, nutqni rivojlantirishning asosiy shartidir. Shu sababli, nutq faoliyatining mustaqil turi sifatida tinglash bo'yicha maxsus, maqsadli tayyorgarlik zarurligi to'g'risidagi xulosa chiqarish maqsadga muvofiqdir.

Quloq orqali asl nutqni idrok etishga o'rgatish chet tilidagi muloqotni o'rgatishning asosiy muammolaridan biri bo'lib, davr talabiga javob beradigan tinglab o'qitish texnologiyalarini ishlab chiqish va rivojlantirish juda muhim hisoblanadi.

Tajriba texnologiyasi haqida ham to'xtalib o'tadigan bo'lsak. Tajriba har sohada katta ahamiyat talab etadi. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tiliga tayyorgarlik darajasiga qo'yiladigan dasturning talablaridan biri o'qituvchining, sinfdoshlarning nutqini, o'rganilayotgan lug'atni o'z ichiga olgan kichik matnlarning mazmunini vizual ravshanlik asosida eshitish qobiliyati hisoblanadi. Va muallif o'z oldiga bolaning tinglashni o'rgatishda muvaffaqiyatini ta'minlaydigan shunday usul va usullarni topish vazifasini qo'yadi.

Biboletova M.Z. dars uchun materiallarni mustaqil qayta ishlab chiqqan va turli nostandart tinglash vazifalarini qo'llashga harakat qilgan, bunda o'quvchilar til ko'nikmalarini rivojlantirganlar, tilni muloqot vositasi sifatida o'zlashtirganlar.

Har qanday tilni o'rganishda tinglash muhimdir. Tinglash nutq faoliyatining juda qiyin turi, shuning uchun material tanlashda o'qituvchi quyidagi fikrlarni hisobga oladi:

- talabalarning yoshi;
- so'z boyligi;
- tilni bilish darajasi;
- talabalarning qiziqishlari;
- tabiiy nutq
- ovoz yozish sifati.

Metodistlar Filatov V.M., Galskova N.D. eshitish mashqlarini tayyorgarlik va nutqqa ajrating. O'quv va tayyorgarlik mashqlari tizimi tovushlarni, tovush birikmalarini, so'zlarni, iboralarni, intonatsiyani, so'zning grammatik shaklini idrok etish va tan olishga qaratilgan bo'ladi.²Nutq mashqlari idrok etish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bunda ovozli xabarlar tabiiy og'zaki muloqotga yaqinlashadigan sharoitlarda, qo'llab-quvvatlanmasdan, takliflarsiz hamda vaziyat yoki mavzu bilan oldindan tanishishsiz bo'ladi. Shuningdek, nutq mashqlarini tanlash tinglash turiga ham bog'liq: global, tanlangan, batafsil.

1. Tayyorgarlik mashqlari:

- tovushlarni tinglang va aniqlang (kartani ko'rsating) ovozlar: [m], [f], [u];

²Galskova N.D., Gez N.I., "Chet tillarini o'qitish nazariyasi. Lingvodidaktika va metodlar, darslik. talabalar uchun nafaqa. til. un-tov va fakt. ichida. lang. yuqoriroq ped. darslik muassasalar. - 3-nashr, o'chirilgan. - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2006-yil.

— tovushlarni tinglang va rus tilidagi tovushlarga o'xshash va ulardan farqli narsalarni aniqlang: [m], [th], [w], [k], [v], [é], [f], [b] va boshqalar.

— unli tovushlarni tinglash va qisqa, uzoqni aniqlash;

2. O'rganilgan lug'atni faollashtirish uchun o'qituvchi quyidagi vazifalardan foydalangan.

— so'zni tinglang va tegishli rasmni ko'rsating (ozuq-ovqat, hayvonlar, harakatlar);

— mahsulotlarning nomlarini tinglang va ulardan tayyorlanishi mumkin bo'lgan taomni nomlang:

Sabzi, yog', tuz, karam - salat.

— hikoyani tinglang va kimning nomidan eshitalishini aniqlang:

Men kichkina va yaxshiman. Men uyda yashayman. Men sutni yaxshi ko'raman. (Mushuk).

3. Ehtimoliy aniqlash ko'nikmalarini rivojlantirish vaqiziqarli faoliyat mashqlari uchun:

Bir guruh so'zlarni tinglang va ularning mavzusini nomlang:

1) ko'k, 2) qizil, 3) sariq, 4) jigarrang, 5) qora, 6) yashil ...

1) libos 2) osh 3) bobo 4) naqd 5) kredit karta 6) oshxona va hokazo.

Tayyorgarlik yoki o'quv mashqlarini bajarishda o'qituvchi ko'pincha yordamchi ko'nikmalardan (imo-ishoralar, harakatlar, yuz ifodalari) foydalanadi. Shu tarzda nafaqat fonetika va lug'at tekshiriladi, balki sanoq, imlo, maktabda qo'llaniladigan iboralar, jismoniy tarbiya mashg'ulotlari ham o'tkaziladi. Shu bilan birga, o'quvchilar bir-birlarini kuzatib boradilar va o'rganadilar: agar kimdir topshiriqni darhol tushunmagan bo'lsa, u boshqalar nima qilayotganiga qaraydi va ularga taqlid qilib, nimani anglatishini eslab, kerakli buyruqni bajaradi.

Ingliz tili darslarida kompyuterlardan foydalanish o'quv jarayonining intensivligini sezilarli darajada oshiradi. Kompyuterni o'rganish bilan an'anaviy o'quv sharoitida bir vaqtning o'zida bajarilganidan ko'ra ancha katta hajmdagi material o'zlashtiriladi. Bundan tashqari, kompyuterdan foydalanganda material kuchliroq yodda qoladi.

Hozirgi vaqtda turli manbalardan ma'lumot olish, undan foydalanish va uni o'zingiz yarata bilish zarur. Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish o'qituvchiga o'z fanini o'qitishda yangi imkoniyatlar ochadi, shuningdek, uning ishini sezilarli darajada osonlashtiradi, o'qitish samaradorligini oshiradi, o'qitish sifatini oshiradi.

Agar biz "**Uslubiy atamalar lug'ati**"ga (mualliflar: E.G. Azimov, A.N. Shchukin) murojaat qilsak, unda quyidagi ta'rifni topamiz: axborot texnologiyalari – bu "to'plash, jamlash, saqlash, izlash, uzatish usullari va usullari tizimi. kompyuterlar va kompyuter aloqa liniyalari yordamida axborotni qayta ishlash va berish.

Axborot va kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) – axborotni yaratish, uzatish, tarqatish hamda xizmatlar ko'rsatish (kompyuter uskunalari, dasturiy ta'minot, telefon liniyalari, uyali aloqa, elektron pochta, uyali va sun'iy yo'ldosh texnologiyalari, simsiz va kabel aloqasi, multimedia vositalari, shuningdek Internet). Ta'limning axborot texnologiyalari - bu maxsus texnik vositalardan (kompyuter, audio, kino, video) foydalanadigan barcha texnologiyalar.

Chet tili darslarida axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish davr talabiga aylanib ulgurdi. Bugungi kunda mustaqil fikrlashni, fikrlash qobiliyatini (fikrlash, o'z-o'zini kuzatish, o'z-o'zini baholash) shakllantirish uchun faqat darslik va o'qituvchi yetarli emas. Bir muammo bo'yicha turli nuqtai nazarlarni aks ettiruvchi, o'quvchilarni fikrlash, tanqidiy tahlil qilish, umumlashtirish, mustaqil xulosalar vayeimlar uchun ozuqa beradigan keng ma'lumotlar kerak.

O'qituvchining vazifasi chet tillarini o'qitish jarayonida talabning bilim olishini faollashtirishdir. Yangi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va internet resurslaridan foydalangan holda loyiha usullari kabi zamonaviy uslublar o'quvchiga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvini amalga oshirishga yordam beradi, bolalarning qobiliyatlari, ularning bilim olish darajasi, qiziqishlarini hisobga olgan holda ta'limni individuallashtirish va differentsiallashtirishni ta'minlaydi. Zero, zamonaviy yoshlar hamma narsaga qiziqadigan odamdir. U boshqa mamlakatlar madaniyati haqida bilishni xohlaydi, u ko'p sayohat qiladi va muloqot qiladi, har tomonlama rivojlanishga intiladi va shuning uchun u o'z dunyoqarashini kengaytirib, yangi mamlakatning madaniy qadriyatlariga kirish huquqiga ega bo'ladi.

Chet tilini o'rganishda axborot va kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

tilni o'rganish motivatsiyasini oshirish;

lingvistik bilimlar hajmini oshirish;

Ingliz tilini mustaqil o'rganish qobiliyati va tayyorgarligini rivojlantirish;

nutq kompetensiyasini rivojlantirish: haqiqiy xorijiy matnlarni tushunish qobiliyati, shuningdek, ma'lumotlarni izchil asosli bayonotlarda yetkazish qobiliyati;

o'rganilayotgan til mamlakatining ijtimoiy-madaniy o'ziga xosligi haqidagi bilimlar doirasini kengaytirish.

Yuqorida aytib o'tilganidek, chet tillarini axborot va kommunikatsiya texnologiyalari yordamida o'qitish jarayonida hal qilinadigan bir qator **didaktik vazifalar** mavjud:

— til ko'nikmalarini va o'qish, yozish, gapirish, tinglash ko'nikmalarini shakllantirish va takomillashtirish;

- faol va passiv lug'atlarni kengaytirish;
- madaniy bilimlarni egallash;
- muloqot madaniyatini shakllantirish;
- global fikrlash elementlarini shakllantirish;
- kognitiv faoliyat uchun barqaror motivatsiyani shakllantirish, haqiqiy muloqot maqsadlarida chet tilidan foydalanish zarurati;
- guruhda ishlash ko'nikmalarini shakllantirish.

Chet tilini o'qitishda innovatsion metodikalarni qo'llash natijasida o'quvchilarning fikrlash qobiliyatlari rivojlanadi, nutqi ravonlashadi, to'g'ri va tezkor so'zlash malakasi shakllanadi. Turli usullar va o'tinlar o'quvchilarda bilim olishga bo'lgan ishtiyoqni oshiradi. Bu vaziyatda o'quvchilar ta'lim jarayoning subyektlariga aylanishadi. Chet tilini o'rgatishda tinglash, so'zlash, o'qish, yozish juda muhim. Ularning har biriga alohida to'xtalish esa tilni aniq o'rganishga turtkidir. Chet tilini o'rganishga ehtiyoj katta bo'lgan bir davrda axborot va kommunikatsiya texnologiyalari va innovatsion texnologiyalardan unumli foydalanishbu jarayonni samaradorligini oshiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Solovova, E.N. Chet tillarini o'qitish metodikasi: asosiy ma'ruzalar kursi: talabalar uchun qo'llanma ped. universitetlar va o'qituvchilar / E.N.Solovova. - 4-nashr. - M.: Ta'lim, 2006-yil.
2. Galskova N.D., "Chet tillarini o'qitishning zamonaviy usullari", ARCTI o'qituvchilar uchun qo'llanma Moskva. 2004-yil.
3. Galskova N.D., Gez N.I., "Chet tillarini o'qitish nazariyasi. Lingvodidaktika va metodlar, darslik. talabalar uchun nafaqa. til. un-tov va fakt. ichida. lang. yuqoriroq ped. darslik muassasalar. - 3-nashr, o'chirilgan. - M.: "Akademiya" nashriyot markazi, 2006-yil.
4. Kashina, E.G. O'qitish metodikasidagi an'analar va yangiliklar chet tili: darslik. universitetlarning filologiya fakultetlari talabalari uchun qo'llanma \ E.G. Kashin; javob. ed. A.S. Grinshteyn. - Samara: "Univers Group" nashriyoti, 2006-yil.